

Eenvoudige samenspraken

tussen twee goede vrienden zich noemende Oud- en Nieuwlicht over de algemene en welmenende aanbieding van het Evangelie en het geloof in den Heere Jezus Christus als de grote inhoud van hetzelfde.

Door

Gerrit Vis

in leven krankbezoeker te Rotterdam.

Rotterdam bij Nicolaas Cornel

Geëprobeerd door de Eerw. Classis van Schieland. 1791.

Voorrede aan de lezer.

Wanneer men de kerkgeschiedenissen van het Nieuwe Testament naziet, zal men vinden, dat niet alleen de schromelijkste dwalingen, zich door alle tijden in de kerk openbaren en dezelve gedurig verontrusten, maar ook, dat er telkens vreemde en ongewone denkwijzen omtrent onderscheiden geloofswaarheden van de Christelijke godsdienst, uit de schoot van de geloofsbelijders zelf geboren werden, waaruit dikwijls aanmerkelijke scheuringen voortkwamen.

Ik zou dit laatste met vele bewijzen kunnen bevestigen; doch wil nu alleen aanwijzen, dat dit ook nog in onze dagen plaats heeft. Nadat de voornaams te leerstukken des geloofs, als gegrond op de Goddelijke Openbaring, op de Algemene Kerkvergadering te Dordrecht, opnieuw bevestigd waren, hield men zich lange tijd aan de woorden en spreekwijzen welke die eerwaardige kerkvaders gebruikt en uit de Bijbel genomen hadden. Men wilde de geloofswaarheden geen andere gedaante geven, noch in een andere vorm gieten, dan mannen van zoveel naam en doorzicht, dezelve hadden voorgedragen. Men rekende het zich een eer te strijden voor het geloof opnieuw de heiligen in die zuivere klaarheid overgeleverd.

Dan, sedert enige jaren, begon men andere en meer ongewone woorden in te voeren:

1. Daar men doorgaans de prediking van het evangelie een *uitwendige roeping* had genoemd, moest dit worden afgewisseld met de benaming van *aanbieding van Christus in het evangelie*; er werd vervolgens de omschrijving van *welmenende* bij gedaan. De uitwendige roeping kreeg nu de naam van: *welmenende aanbieding*.
2. Daar de Godgeleerden in hun leerstelsels spraken van een *uitwendige en inwendige roeping*, dachten anderen dat de spreekwijze van *inwendige roeping, kon achtergelaten worden*. Men meende, daarvoor was geen bewijs in de Bijbel te vinden, deze kende zulke onderscheiding niet. Overal daar het woord *roeping* in het Nieuwe Testament gelezen wordt, moet men aan de *uitwendige roeping* denken die dan aan het hart van de zondaar krachtig gemaakt wordt.
3. Verder, daar onze vaders, de aangebrachte *verzoening door Christus*, beschouwden als wel *algenoegzaam in zichzelf* wegens hare oneindige waardij; leerden zij echter dat dezelfde ingevolge Gods oogmerk, alleen een verzoening was voor de uitverkorenen, - heeft men nu een veel uitgestrekter bedoeling daar aan gegeven. Men zegt: de verzoening is algemeen, God is door Christus met de wereld verzoend, Hij heeft Zijn toorn afgelegd en ontdekt nu Zijn welmenende liefde aan alle zondaren, nodigt en verplicht hen te geloven, dat Hij waarlijk verzoend is met die allen, dat Jezus voor hen gestorven en Gods ongenoegen jegens hen weggenomen heeft. Men zag trouwens wel, dat die ruime aanbieding

van Christus in het Evangelie, welke men welmenende noemt en die zonder enige voorwaarde geschieden moet niets betekende of zij moest gebouwd worden op een *algemene verzoening*.

4. Wijders, het was voor hen een onbetwistbaar waarheid, welke door de ondervinding bevestigd en van niemand tegengesproken werd, dat de zondaar die door de Heilige Geest tot het geloof werkt wordt, eerst inlichtingen ontvangt en ingeleid wordt in zijn doemwaardige toestand, als besloten onder de vloek der wet, dat hij alle vermogens mist om iets ter zijner redding toe te kunnen brengen. Tot dit einde predikte men de wet aan zondaren en men geloofde dat de Geest van Christus deze prediking als een middel gebruikte om hen bij Zijn licht in die spiegel te doen zien, hoe groot hun zonden en ellenden zijn; opdat zij langs die weg leren wanhopig aan hun eigen waardigheid en vermogen en Christus hen noodzakelijk en begeerlijk werd.

Dan, deze orde is omgekeerd, thans noemt men gemelde predikwijjs: *een ophouden van de zondaar, een voedsel geven aan het ongeloof*. Men zegt: de zondaar wordt door de voorstelling van de vloeken der wet schuw van God, hij krijgt daardoor afzichtelijke denkbeelden van Hem, die enkele liefde is. Men tracht de zondaar op alle wijzen te overreden: *God is liefde!* Hij is voor hen verzoend, Hij stelt een oneindige belang in de zaligheid van allen, Hij verklaart alle mensen, die onder het Evangelie leven, zonder enige voorwaarde te willen zaligen. In de prediking van het Evangelie moet niets inkomen van Gods gerechtigheid en heiligheid, behalve zoals deze deugden volmaakt verzoend zijn op Golgotha; dit zal de zondaar uitlokken om die verzoening aan te nemen.

5. Onze oude en achtenswaardige Godgeleerden waren gewoon wanneer zij spraken of schreven over het geloof, *vierderlei soort geloof* op te geven. Hetwelk zij onderscheiden: in een historisch of geschiedkundige geloof, een tijd geloof, een geloof der wonderwerken, en een zaligmakende geloof. Zij wisten wat zij er door verstonden en poogden hun hoorders en lezers duidelijke en onderscheidene begrippen te geven van elke dezer genoemde soorten. Zij oordeelden deze onderscheiding nodig, opdat de eigenlievende zondaar in deze belangrijke zaken niet mistaste en met een ingebeeld geloof zich tevreden hield.

Dan, in onze dagen meent men dat de benaming van *historisch* en *tijdgeloof* moeten weggelaten worden en omdat het geloof der *wonderwerken* thans bij niemand gevonden wordt, er dus maar éenerlei, namelijk het zaligmakend geloof is.

6. Had men altoos het geloof beschouwd, als *een voorwaarde aan welke de vervulling van Gods beloften is vastgemaakt*; doch als zulk een voorwaarde waartoe de Geest van Christus de uitverkoren zondaar bekwaam maakte, om namelijk te kunnen en te willen geloven; terwijl men dit bewees met duidelijker bewijs plaatsen. Ook dit wordt thans verworpen.

De benaming en het denkbeeld van *voorwaarde*, is bij velen ondragelijk geworden: er moet een geheel *onvoorwaardelijk Evangelie* gepredikt worden. Het geloof zelf gelooft God zonder enige voorwaarde; en deze beloften moet de zondaar aannemen, dan heeft hij het geloof. En ofschoon anderen zeggen, dit niet te kunnen

verstaan geeft men ten antwoord: dat de reden daarvan alleen te zoeken is in de ingezogen en reeds verouderde vooroordelen, welke men afleggen moet.

7. Nog iets: in de orde in welke men voorheen gewoon was de hoofdstukken van onze kerkleer te plaatsen, hield men die wijsgerige regel in het oog: daar men van het *genus* of geslacht handelt, daar moeten ook de bijzondere *speciës* of soorten behandeld worden. En daarom liet men na het hoofdstuk van *Gods besluiten in het algemeen*, dat van Zijn eeuwige voorverordining, of de bepaling van het eeuwige lot der mensen volgen, dáár behandelde men het eeuwige besluit der vrijmachtige verkiezing en verwerping.

Maar nu verkiest men een nieuwe orde. Men laat het hoofdstuk *van Gods besluiten in het algemeen* op zijn plaats staan, maar dat van de predestinatie laat men volgen *achter* de leer der verzoening. Terwijl men, om toch niemand van het geloof af te schrikken, het leerstuk der verwerping geheel achterwege laat en alleen van de verkiezing spreekt.

Het bijgebrachte is genoeg om te bewijzen dat men in onze dagen een aanmerkelijke verandering maakt in woorden en spreekwijzen, alsmede in de rangschikking van sommige leerstukken des geloofs. Dat men ook aan verscheiden waarheden vreemde, tevoren onbekende begrippen hecht, en dezelve in een *nieuw licht* poogt voort te stellen.

Hoeveel veld ook deze denkwijze reeds gewonnen heeft zij kan echter de bijval van alle leden van ons Kerkgenootschap niet krijgen.

Velen vragen elkander: welke is toch het doelwit van hun, die met zoveel ernst en drift deze begrippen pogen voort te planten en op alle wijzen smakelijk te maken? Lichtelijk zal men begrijpen dat de oordeelvellingen hierover zeer onderscheiden zijn, doch mogelijk oordelen zij niet kwalijk, die menen dat de ijverige voorstanders der opgenomen nieuwe gevoelens, daar mee bedoelen: *de weg ter verkrijging van de zaligheid, de zondaren aangenamer en gemakkelijker te maken, door zekere hinderpalen, aan welke het ongeloof gewoon is zich te stoten, uit de weg te ruimen.*

Ik wil gaarne belijden, dit niet te kunnen doorzien. Het blijft immers een waarheid, welke geen belijder van onze Hervormde godsdienst, veelmin een leraar in onze kerk kan, noch mag loochenen, dat hoe welmenend de aanbieding van Christus in het Evangelie geschied, hoe zorgvuldig het leerstuk der predestinatie achtergehouden wordt, hoe ruim men de leer der verzoening voordraagt, hoe zeer men het toelegt om een onvoorwaardelijk evangelie te prediken, nimmer iemand zal geloven, tenzij het hem uit genade gegeven wordt te geloven. Dit leert Jezus ons Johannes 6:44 en Paulus Efeze 2:8 en Flippensen 1:29. En die genade wordt gegeven aan degenen die geordineerd zijn ten eeuwige leven, Handelingen 3:8. Zal men dan door de weg, ter bekoming van de zaligheid gemakkelijker te maken, meer zondaren brengen tot het geloof, dan God bepaald heeft hetzelfde te geven? Zal door boven gemelde leerwijze, de oefeningen van het zaligend geloof, voor de zondaar gemakkelijker gemaakt worden? Of is er in de natuurlijke mens een vermogen om een geloof te kunnen oefenen daaraan de zaligheid is vastgemaakt, zonder dat hij daartoe door een bovennatuurlijke hand van de Heilige Geest bewerkt wordt? Dit te stellen, zal iemand

bekend maken als niet behorende tot ons Kerkgenootschap. In recht innig belijder van onze gezuiverde kerkleer kan dit nimmer leren nog voorstaan.

- ? Wat mag toch de reden zijn waarom men zo huiverig is de zondaren allereerst de heilige wet van God te prediken en hen te overtuigen dat zij, daarbij vergeleken, geheel zedelijk bedorven zijn, onder de vreselijke vloeken en toorn van God liggen en daar onder eeuwig besloten moeten blijven, tenzij Jezus hun Borg en Zaligmaker wordt? Mogelijk is men bevreesd, dat zij van het geloof afgeschrikt en tot zorgeloosheid of wanhoop zullen vervallen. Doch, ik vraag: zal enig zondaar in Jezus, als een Zaligmaker van zonden geloven, zal hij de zaliging van zijn zonden bij Hem zoeken, zonder dat hij overtuigd is van de grootheid en onbetaalbaarheid van zijn overtredingen en daardoor gemaakte schulden bij zijn Richter? Zal hij het werk uit zijn handen geven en zich op Jezus ter zaligheid verlaten, zolang hij enig uitzicht heeft zichzelf te kunnen helpen?
- ? Daar men zo aandringt op het geloof, waarom is men zo spaarzaam om de zondaar tegelijk zijn volstreekte onvermogen, om uit zijn zedelijk bedorven beginsel geloof te kunnen oefenen, ook duidelijk voor ogen te houden? Of is het niet nodig dat hij dit weet? Ik zou meer aanmerkingen op die nieuwe denkwijze kunnen maken, maar wijl de doorkundige en Godvruchtige schrijver van de brieven aan de Heer Kleman en Voet, die zich noemt E. D. P., deze stukken aldaar opzettelijk behandeld heeft, en wiens rechtzinnige begrippen over de aanbidding van het Evangelie, des zondaars onmacht, de leer der verzoening &, ik met mijn ganse hart omhelze, als gegrond op Gods Woord en in alles overeenkomende met de leer van onze Kerk, wijs ik de lezers naar dat voortreffelijk werk. En verklaar nauwelijks te kunnen begrijpen, hoe iemand die zich en Leraar of lidmaat van onze Hervormde Kerk noemt, niet volkomen van de waarheid, zoals ze aldaar voorgesteld is, moet overtuigd worden. Werden deze brieven meer gelezen en bestudeerd, men zou een grondiger kennis krijgen van de gewichtigste waarheden van onze Geloofs Godsdienst, en daardoor instaat gesteld worden, om het onbestaanbare, van verscheiden nieuw opkomende leerstellingen, duidelijk te kunnen inzien.

Nu wil ik de lezers nog iets zeggen van de schrijver dezer samenspraken, en het werkje zelf.

Zijn Ed. was in zijn leven bekend voor een Godvruchtig man, die in zijn wandel daarvan, anderen ten voorbeeld, de overtuigendste bewijzen gaf. Hij was ongemeen (buitengewoon) getrouw in de waarneming van zijn post als krankbezoeker; een beminnaar en standvastige aankleever van onze gezuiverde waarheidsleer en afkerig van alles welke hij vermoedde dat daarop enige inbreuk maken zou, waarvan ook dit stukje een bewijs geeft.

Hij heeft ook velen blijken van zijn kunde geven, toen hij mede een plaats bekleedde onder de oordeelkundige antwoorders, in die, - bij de Rotterdamse Gemeente bekende - oefeningen, welke de Weleerwaarde, Godzalige, (en bij allen die bondige geleerdheid en ongeveinsde Godsvrucht beminnen) achtenswaardige leraar P. Bonnet, wekelijks in de Schotse kerk, zoveel jaren gehouden heeft.

Deze *samenspraken* heeft zijn Ed. reeds voor enige jaren geschreven, niet met oogmerk om dezelve op die tijd door de druk gemeen te maken, maar in een gezelschap zijner vrienden voor te lezen. Dikwijls werd hij aangezocht dezelve uit te geven; doch daartoe heeft hij in zijn leven niet kunnen besluiten. Maar gaf de vrijheid aan zijn vrienden dit na zijn overlijden te doen.

Hij heeft verkoren de sprekers OUD - en NIEUW LICHT te noemen, benamingen thans zeer gemeen gegeven, aan de verschillende denkbeelden over bovengenoemde waarheden.

In de samenspraken zelf zal men welmenende waarheidliefde ontdekken; ook zal men er geen hatelijke, noch iemand beledigende worden en spreekwijzen in vinden; maar overtuigd moeten worden dat zijn ijver voor de zuivere leer der waarheid bestuurd werd door de geest der zachtmoedigheid.

Gemeene (eenvoudige) christenen en ledematen van onze Kerk, inzonderheid dezulken die de zuivere genadeleer standvastig aankleven, zullen er vele wetenswaardigheden en oordeelkundige bijzonderheden in aantreffen ter verdediging van de oude leer begrippen van onze Kerk, die wij het daarom ook ter lezing aanprijzen.

En zij die van de schrijver in denkwijze verschillen zullen voorzichtig handelen, wanneer zij dit werkje niet verachten, noch ook laag op de nu zalige schrijver vallen, omdat zij daarin geen grote geleerdheid vinden.

Men store zich ook niet aan de taal en enige schrijffouten, welke hier en daar voorkomen, maar houde onder het oog, dat de schrijver, in een burgerlijke betrekkingen opgevoed, geen gelegenheid gehad heeft, zich in het leren ener beschaafde stijl een taal te oefenen.

Voorts is mijn wens dat, gelijk de nagedachtenis van de Godvruchtige G. VIS, bij allen die hem in zijn waardigheid gekend hebben, in zegening is; ook dit door hem nagelaten werkje, tot een leerzame stichting moge gelezen worden.

Ik noem mij Geëerde lezer!

Orthodoxophilus, en een vriend van E. D. P.

Op Mijn Buiten, den 24 September 1791.

P. S.

E.D.P. = Een Duits Predikant, synoniem voor ds. Joh. Conr. Appellius. (1715-1798)

PS.

Het compleet werkje van VIS is (nog) niet gedigitaliseerd.